

Pressemeddelelse

Vismandsrapport om konjunktursituationen, langsigtede finanspolitiske udfordringer og arbejdsmarkedet

Materialet er klausuleret til torsdag den 1. november 2012 kl. 12

Vismændenes oplæg til mødet i Det Økonomiske Råd den 1. november indeholder to kapitler. Kapitel I præsenterer fremskrivninger for det korte, mellemlange og lange sigt. De finanspolitiske udfordringer vurderes, og der gives anbefalinger til den aktuelle økonomiske politik. Kapitel II omhandler den danske arbejdsmarkedspolitik, særligt den aktive del, der sigter på at lette overgangen fra ledighed til beskæftigelse via vejledning, uddannelse og motivation; kapitlet indeholder også vurderinger af dagpengesystemet.

Konjunkturudsigterne og finanspolitikken

De meget svage offentlige finanser i en række sydeuropæiske lande lægger en alvorlig dæmper på konjunkturudviklingen. Genopretningen af tilliden til de offentlige finanser i de mest berørte lande vil sandsynligvis ske langsomt. Virksomheders og husholdningers forventninger til fremtiden vil derfor kun langsomt blive normaliseret. Dette holder den private efterspørgsel nede.

I Danmark har forbrug, investeringer og BNP været stort set uændrede siden midten af 2010. Der er udsigt til nulvækst for 2012, og det skønnes, at beskæftigelsen næste år vil ligge omkring 90.000 personer under det normale niveau. I de kommende år imødeses en vækst på 1½-2 pct. om året, hvilket kun vil skabe en langsom normalisering af konjunktursituationen. Vi skal sandsynligvis tæt på 2020, før produktion og beskæftigelse er tilbage på deres strukturelle niveauer.

Det vurderes, at den samlede finanspolitik stimulerer væksten med godt ¼ pct. i 2012 og reducerer den med ca. ¼ pct. i 2013. Der er en underliggende opstramning af finanspolitikken i 2013, blandt andet som følge af et fald i de offentlige investeringer og ophør af BoligJob-ordningen. Der er imidlertid gennemført en række tiltag, der stimulerer aktiviteten uden at påvirke ændringen af den strukturelle offentlige saldo frem til 2013, således at EU-henstillingen kan efterleves trods stimulansen: Tilbagebetalingen af efterlønsbidrag har positive aktivitetseffekter ind i 2013. Og skattereformens underfinansiering i 2013, herunder investeringsvinduet, er gjort mulig af fremrykningen af beskatningen af kapitalpensioner, som forbedrer struktursaldoen, men ikke har nogen negativ aktivitetseffekt på kort sigt.

Overvismand Hans Jørgen Whitta-Jacobsen udtaler:

“Den sløje økonomiske udvikling taler i sig selv for en mere lempelig finanspolitik i 2013, men det kunne bringe os i karambolage med EU-henstillingen og må frarådes. Danmark er allerede gået langt med kreative stimulanstiltag “udenom EU-henstillingen”, og grænsen for dette er formentlig nået.”

“I nogle år fra 2014 og frem er der stadig udsigt til, at aktivitetsniveauet vil ligge under det normale niveau, og fra 2014 begynder arbejdsstyrken at stige hurtigere som følge af tilbagetrækningsaftalen og andre reformer. Meget taler for at gemme det finanspolitiske krudt til 2014 og frem, hvor der muligvis kan blive god brug for at stimulere økonomien”.

EU-henstillingen og den strukturelle saldo

Danmark modtog i 2010 en henstilling fra EU om at bringe det offentlige underskud under 3 pct. af BNP i 2013 og gennemføre tiltag, der forbedrer den strukturelle saldo med mindst 1½ pct. af BNP fra 2010 til 2013. Danmark bør overholde EU-henstillingen for at fastholde den høje tillid til de danske offentlige finanser. Den høje tillid bidrager til de lave danske renter, som er med til at understøtte efterspørgslen.

Den strukturelle saldo er et mål for, hvordan saldoen ville være i en normalsituation, hvor der ikke er midlertidige eller ekstraordinære indtægter og udgifter. Struktursaldoen kan ikke observeres, men skal beregnes, og der er ikke nogen entydig måde at beregne den på. Blandt andet af den grund er en opgørelse behæftet med betydelig usikkerhed.

Ifølge Finansministeriet forbedres den strukturelle saldo netop med 1½ pct. af BNP fra 2010 til 2013. Beregningen bygger på, at den faktiske saldo "renses" for virkningen af konjunktursituationen og for andre midlertidige og ekstraordinære forhold.

Vismandsrapporten indeholder også beregninger af den strukturelle saldo baseret på en anden metode, hvor der fastlægges et strukturelt niveau for hver enkelt post på budgettet. Med denne metode skønnes en forbedring af den strukturelle saldo på 2 pct. af BNP fra 2010 til 2013. Under hensyntagen til den usikkerhed, der knytter sig til opgørelser af den strukturelle saldo, viser beregningerne samlet set, at Danmark kan forventes at leve op til EU-henstillingen. En mere lempelig finanspolitik i 2013 risikerer at bringe os i karambolage med EU-henstillingen

Overvismand Hans Jørgen Whitta-Jacobsen udtaler:

"Det er afgørende, at Danmark overholder EU-henstillingen, for vi skal fastholde den høje tillid til de danske offentlige finanser. Vores vurdering er, at EU henstillingen bliver opfyldt. Den relativt stramme finanspolitik over perioden 2010-2013 er en forudsætning for denne vurdering".

De langsigtede finanspolitiske udfordringer

En fremskrivning baseret på den vedtagne finanspolitik indikerer, at finanspolitikken lige netop er holdbar på lang sigt, og at der er udsigt til et lille (strukturelt) overskud på de offentlige finanser i 2020 på 0,4 pct. af BNP, svarende til 7 mia. kr. i dagens mønt. Heraf skyldes omkring halvdelen omlægningen af beskatningen af kapitalpensioner. Hvis holdbarheden skal fastholdes, må provenuet herfra ikke røres.

I løbet af 2020'erne vendes overskud til underskud. Fra 2030 er der udsigt til et permanent offentligt underskud på over ½ pct. af BNP, og fra 2035 over 1 pct. af BNP. Selv om dette er en problematisk udvikling, er den langt mere positiv end tidligere forventet. I 2045, hvor problemet er størst, forventes nu et underskud på 1,8 pct. af BNP, mod i foråret 2,6 pct. Forbedringen skyldes nye reformer og en større forventet effekt af tilbagetrækningsreformen. Omlægningen af kapitalpensionsbeskatningen bidrager alene med knap ½ pct. af BNP. Problemet med store offentlige underskud på lang sigt er kraftigt formindsket, men en stor del af forbedringen skyldes forøgede indtægter fra fremrykningen af beskatningen af kapitalpensioner. Denne budgetforbedring må ikke føre til øget forbrug eller lavere skatter, hvis holdbarheden skal fastholdes.

Overvismand Hans Jørgen Whitta-Jacobsen udtaler:

“De allerede vedtagne reformer har lettet presset for nye reformer. Fokus bør nu rette sig mod at fastholde de opnåede resultater. Ønsker om udgiftsstigninger udover det demografiske træk eller om lavere skatter kræver finansiering krone for krone. Ellers ryger holdbarheden igen.”

“Målsætningerne for den offentlige saldo i 2020 og senere bør skærpes svarende til de saldoforbedringer, som den fremrykkede beskatning af kapitalpensioner indebærer. Disse midler må ikke røres, hvis holdbarheden skal fastholdes.”

“Finanspolitikken langsigtede udfordring er udsigten til offentlige underskud på langt over ½ pct. af BNP fra 2030 og frem. De gennemførte reformer har imidlertid bragt problemet ned på et mere håndterligt niveau. Det anbefales at tage et opgør med de resterende dele af skattestoppets nominalprincip, som gælder for en række punktafgifter og ejendomsværdiskatten. Det vil yderligere forbedre saldoen markant.”

Den aktive arbejdsmarkedspolitik

Den aktive arbejdsmarkedspolitik søger gennem vejledning, opkvalificering, test af rådighed samt sanktioner at motivere og hjælpe de ledige til at komme i beskæftigelse. Analyserne i rapporten peger på, at der generelt er gunstige effekter af aktiveringsindsatsen, men at effekterne kan variere med konjunkturerne og med aktiveringstyper.

Der er en tendens til, at aktivering alt andet lige bidrager til en lavere ledighed. Dette gælder især privat løntilskud, virksomhedspraktik samt vejledning og uddannelse, som synes at have positive effekter, både når højkonjunktoren 2006-08 betragtes, og når der fokuseres på den efterfølgende lavkonjunktur 2009-11. Øget brug af samtaler synes også at have en gunstig effekt på ledigheden, især i lavkonjunktoren.

Effekten for den enkelte aktiverede er mindre entydige. Under højkonjunktoren bidrager aktivering generelt til at reducere ledighedens længde for den enkelte. Dette resultat genfindes ikke i lavkonjunktoren, hvor de fleste aktiveringsformer synes at forlænge ledighedsperioden for den enkelte ledige. Aktivering har dog positive effekter for de resourcesvage ledige i matchkategori 2 og 3 i både høj- og lavkonjunktur.

Den generelt gunstige effekt på den samlede ledighed kombineret med mindre positive resultater på individplan peger på, at den såkaldte motivationseffekt (som ikke indgår i sidstnævnte analyse) er af stor betydning. Motivationseffekten dækker over, at nogle ledige hurtigere finder beskæftigelse, når de har udsigt til aktivering.

Overvismand Hans Jørgen Whitta-Jacobsen udtaler:

“Det ser ud til, at den aktive arbejdsmarkedspolitik virker. Vores analyser indikerer, at øget aktivering og flere samtaler kan bidrage til at reducere ledigheden. Det er selvfølgelig særdeles positivt.”

“Privat jobtræning, virksomhedspraktik samt vejledning og uddannelse synes at have en gunstig effekt på ledigheden, både når vi vurderer indsatsen under højkonjunktoren 2006-08, og når lavkonjunktoren 2009-11 betragtes. Øget brug af samtaler synes også at have en gunstig virkning i hvert fald i lavkonjunktoren.”

”Analyserne tyder på, at effekterne for den enkelte aktiverede er mindre gunstige i lavkonjunkturer. Det kan skyldes, at de aktiverede i betydeligt omfang fastholdes, mens aktiveringen står på, samtidig med at de efterfølgende jobchancer er mindre i en dårlig konjunktursituation. I den nuværende situation bør man derfor især satse på korte, afklarende forløb som virksomhedspraktik.”

Regelbaseret konjunkturafhængigt dagpengesystem anbefales

I et regelbaseret konjunkturafhængigt dagpengesystem kan dagpengeperioden være længere og/eller genoptjeningskravet være mere lempeligt i lavkonjunkturer end i højkonjunkturer *efter en på forhånd fastlagt systematik*.

Et sådant system kan skabe mere velfærd og en højere gennemsnitlig beskæftigelse end det nuværende system, hvor dagpengeperioden og genoptjeningskravet ligger på samme niveau hele tiden. Årsagen er, at det er lettere at finde job i højkonjunkturer end i lavkonjunkturer. Derfor er der en gevinst ved, at dagpengesystemet tilskynder til en relativt mere intens jobsøgning i højkonjunkturer.

En gevinst ved et konjunkturafhængigt system er også, at den større tryghed for de ledige i lavkonjunkturer kan bidrage til at holde hånden under det private forbrug, netop når der er mest brug for at understøtte efterspørgslen.

Overvismand Hans Jørgen Whitta-Jacobsen udtaler:

“Vi anbefaler et konjunkturafhængigt dagpengesystem, hvor dagpengeperioden er længere i lavkonjunkturer end i højkonjunkturer. Men det skal være et regelbaseret system, hvor det på forhånd er lagt fast og kendt, hvor højt ledigheden skal op for, at en længere dagpengeperiode udløses. Arbejdsmarkedskommissionen har foreslået en velgnet grundmodel for sådan et system”.

“Vi fraråder, at reglerne for dagpenge ændres ved konkrete beslutninger fra den ene konjunktursituation til den anden. I den aktuelle situation fraråder vi endnu en midlertidig lempelse af dagpengereglerne. Ændringer fra gang til gang skaber uklarhed om reglerne og kan dermed mindske tilskyndelsen til en effektiv jobsøgning”.

“En fuldt finansieret omlægning fra det nuværende system til et konjunkturafhængigt system, som vi foreslår, vil betyde, at dagpengeperioden i en situation uden konjunkturmæssig forlængelse skal være mindre end to år. Ellers skal den nødvendige finansiering findes et andet sted”.

“I et passende udformet konjunkturafhængigt system er det ikke sikkert, at den nuværende situation ville udløse forlængelse af dagpengeperioden. Bruttoledigheden er ikke højere, end den var i de relativt gunstige år 2005 og 2006. Vores undersøgelser viser, at det generelt set ikke er vanskeligere for de ledige at finde job i dag, end det var i 2005-2006”.